

AN GHAELGE AGUS ÉIRÍ AMACH 1916

Márta 10, 2016

Forlionadh speisialta
urraithe ag

Foras na Gaeilge

Teanga dhomhanda

Is teanga idirnáisiúnta í an Ghaeilge. Tugann **Kevin Scannell** léargas ar na deiseanna teanga fud fad na cruinne i ré seo na teicneolaíochta

Is teanga dhomhanda í an Ghaeilge sa lá atá inniu ann. Ar ndóigh, tá neart daoine le Gaeilge as Éirinn ina gcónaí thar lear, mar a bhí riamh, ach le blianta beaga anuas tá borradh mór faoin líon daoine nach Éireannaigh iad atá ag foghlaim na Gaeilge thar lear, in institiúidí tríú leibhéal (go háirithe i Meiriceá Thuaidh a bhí le tacaíocht ó Fhondúireacht Fulbright sna Stáit Aontaithe agus an ICUF i gCeanada), i ranganna áitiúla i measc an phobail ar fud an domhain, agus trí acmhainní nua-aimseartha ar líne, cianfhoghlaim, aipeanna, agus a leithéid.

Faraor tá sé thar a bheith deacair teacht ar staitisticí iontaoifa maidir le líon na gcainteoirí Gaeilge taobh amuigh d'Éirinn. Cé mhéad duine thar lear a bhfuil Gaeilge ar a dtoil acu? Cé mhéad duine a bhaineann úsáid as an teanga go rialta, sa bhaile, i measc an phobail, nó ar líne? Nuair a seoladh an Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge i mí na Nollag 2010, cuireadh béim ar mhúineadh na Gaeilge thar lear, agus cheap dream againn i Meiriceá Thuaidh gur chóir dúinn ár straitéis féin don teanga a phlé. Dá bharr sin, tionóladh comhdháil acadúil in Ollscoil Ottawa i nDeireadh Fómhair 2011, "An Fiche Bliain atá Romhainn: Taighde agus Teagasc na Gaeilge i Meiriceá Thuaidh" go hiomlán trí mheán na Gaeilge (an chéad chomhdháil dá leithéid i Meiriceá Thuaidh go bhfios dom).

Léigh an tOllamh Brian Ó Broin ó Ollscoil William Paterson i Nua-Gheirsí páipéar an-speisiúil faoi thaighde ar na ceisteanna seo, cur síos cuimsitheach ar phobal na Gaeilge sna Stáit Aontaithe.

Dea-scéal agus drochscéal a bhí ann mar is gnách; mheas sé go bhfuil níos mó ná 150,000 duine sna Stáit a bhfuil Gaeilge ar a dtoil acu, ach níos lú ná 1000 a bhíonn sásta freastal ar ócáidí Gaelacha agus an teanga a úsáid ar bhonn rialta. Cibé líon

beacht atá ann, is léir nach bhfuil ach céatadán an-bheag den "mhargadh" ollmhór Gael-Mheiriceánach, 37 milliún de líon slua, a bhfuil cumas éigin sa teanga acu.

Déanaimse taighde ar chúrsaí ríomhairreachta agus conas is féidir tairbhe a bhaint as an Idirlíon, as bogearraí agus as na meáin shóisialta le mionteangacha agus teangacha atá i mbaol báis a chur chun cinn. Is minic a dhéanaim obair le pobail diaspora atá scartha ó fhoinsé stairiúil a dteanga, go díreach cosúil le pobal na Gaeilge thar lear. Tá an líonra sóisialta Twitter thar a bheith úsáideach mar ardán do thaighde den sórt seo, toisc gur minic gur féidir teacht ar eolas tíreolaíochta faoi úsáideoirí an tsuimh: cá as a dtagann na tvuíteanna, cá bhfuil na daoine atá ag comhrá le chéile, agus cén teanga a úsáideann siad?

Rinne mé staidéar cúramach ar phobal na Gaeilge ar Twitter cúpla bliain ó shin, agus mar chuid den obair sin tháinig mé ar níos mó ná ocht míle duine ag tvuíteáil i nGaeilge, agus níos mó ná 1.2 milliún tvuít sa teanga ó bunaíodh Twitter in 2006 – pobal bríomhar cainteach gan aon agó! An rud a chuir iontas orm ná gur tháinig beagnach fiche faoin gcéad de na tvuíteanna seo ó áiteanna taobh amuigh d'Éirinn. Ní grúpa beag foghlaimeoirí é seo atá ag iarraidh an cúpla focal a úsáid, ach dream mór a bhfuil ról lárnach i saol intleachtúil agus saol cultúrtha na Gaeilge ar líne acu, ar aon chéim le cainteoirí Gaeltachta agus cainteoirí líofa eile in Éirinn. Is fiú a lua freisin go bhfuil pobal na Gaeilge ar Twitter i bhfad níos scaipthe ó thaobh tíreolaíochta ná adn mhionteanga eile san Eoraip. Tá na daoine atá ag tvuíteáil i mBascais, i mBreatnais, nó i mBriotáinis cruinnithe go dlúth le chéile in áit dúchais na dteangacha sin den chuid is mó; i gcás na Gaeilge, feictear go leor tvuíteanna as na Stáit Aontaithe, Ceanada, an Astráil, an Spáinn, an Fhrainc, an Fhion-

lainn, an Bhrasaíl, srl., srl.

Is minic a bhíonn foghlaimeoirí Gaeilge thar lear ina n-aonar, ag foghlaim ó leabhair agus ó áiseanna Idirlín, gan mórán deiseanna acu an teanga a chleachtadh nó fiú comhrá simplí a dhéanamh. Tugann Deibhin Ó Flannagáin, múinteoir óg Meiriceánach as Indiana, "a Gaeltacht of one" ar an bhfeiniméan seo. B'fhéidir gur ionann é seo agus an scéal i gceantair áirithe in Éirinn taobh amuigh den Ghaeltacht: easpa áiteanna le bualadh isteach agus a mbeifeá cinnte go mbeidh daoine le Gaeilge ann. An réiteach is fearr atá againn i Meiriceá Thuaidh ná an "deireadh seachtaine" Gaeilge, imeachtaí speisialta tumoideachais a bhfuil an-tóir orthu anseo agus timpeall an domhain. De ghnáth, is múinteoirí deonacha a eagraíonn na hócáidí seo, daoine díograiseacha a dhéanann taisteal ó áit go háit, ag scaipeadh an tsoiscéil. Uaireanta, oibríonn siad go neamhspleách, uaireanta eile faoi scáth ceann de na heagraíochtaí seasta, mar shampla Daltaí na Gaeilge, Oireachtas Gaeilge

“

Ní caitheamh aimsire é seo dúinn. Ba mhaith linn páirt iomlán a ghlacadh i saol na Gaeilge mar theanga bheo

Cheanada, Comhaltas Ceoltóirí Éireann, nó an grúpa pan-Cheilteach NAACLT.

Cé go bhfuil sé deacair bualadh le daoine eile a bhfuil Gaeilge acu, níl sé dodhéanta!

Go díreach mar is féidir leat bualadh isteach sa Chultúrlann i mBéal Feirste, nó i gClub Chonradh na Gaeilge ar Shráid Fhearchair, tá an tírdhreach i Meiriceá Thuaidh breac le háiteanna speisialta den chineál seo ina bhfuil an teanga beo: Rocky Sullivan's in Brooklyn, Ollscoil Milwaukee, Gaeltacht Cheanada in Ontario, Gluckman House in Ollscoil Nua-Eabhrac, áiteanna éagsúla timpeall Bhostún Theas agus Dorchester. Ní thuigeann mórán daoine in Éirinn an méid Gaeilge atá ar fáil sna háiteanna seo, agus uaireanta cuireann sé iontas ormsa chomh maith. Mar shampla eile, cúpla mí ó shin, thug an tOllamh Brian Ó Conchubhair cuireadh go hOllscoil Notre Dame in South Bend, Indiana, dom chun léacht a thabhairt faoi chúrsaí teicneolaíochta, ríomhaistriúchán, agus na teangacha Gaelacha. Ar ndóigh tá clú is cáil ar "Fighting Irish" Notre Dame i measc an phobail Ghael-Mheiriceánaigh anseo, ach níl a fhios ag mórán go bhfuil an Ghaeilge á múineadh san ollscoil chomh fada siar le 1868, agus go ndéanann slua mór mac léinn staidéar ar an teanga fós.

Sular thosaigh mé an léacht, d'fhiafraigh Brian díom ar mhaith liom í a thabhairt as Gaeilge, toisc go raibh Gaeilge mhaith ag gach duine sa lucht éisteachta!

Ba ghnáthfhoghlaimeoir mé nuair a thosaigh mé leis an teanga i m'aonar sna 1990í. Féiniúlacht láidir Ghael-Mheiriceánach. Suim agam i gcúrsaí polaitíochta agus i gcultúr na hÉireann. Sna laethanta sin, ba éard a bhí againn chun an teanga a shealbhú ná leabhair, foclóirí, agus téipeanna ar an Walkman.

Ar feadh blianta, ní raibh aon deis agam an teanga labhartha a úsáid, ná fiú bheith i

'Cén sórt acmhainní teicneolaíochta a bheidh ag pobal na Gaeilge sa todhchaí?'

dteagmháil le cainteoirí líofa in Éirinn ar chor ar bith. Thosaigh an “ríomhlóid”, mar a deirtear anois, i mo shaolsa leis an liosta ríomhphoist Gaelic-L, bunaithe ag beirt cheannródaithe i saol na Gaeilge ar líne, Marion Gunn agus Caoimhín Ó Donnáile, in 1989. D’aithin siad níos mó ná 25 bliain ó shin go bhféadfaí tairbhe a bhaint as an Idirlión chun pobal fíorúil a chruthú agus cainteoirí mionteangacha a tharraingt le chéile ar líne. Leis an tionchar a imríonn na líonraí sóisialta mór le rá, Twitter agus Facebook agus a leithéidí, ar shaol an lae inniu, tá sé an-éasca dearmad a dhéanamh cé chomh réabhlóideach agus a bhí líonra den sórt seo ag an am.

Anois, in 2016, tá mo ríomhaire ar fad i nGaeilge. Éistim le *Admhaidin* ar Raidió na Gaeltachta i mo charr chuile mhaidin in St. Louis, Missouri (agus mar dheimhniú sa bhreis ar dhomhandú na Gaeilge, cloistear comheagraithe le Gaeilge líofa as gach cearn den domhan ar an gclár). Déanaim comhrá trí Google Hangouts nó Skype le cainteoirí eile anseo sna Stáit. Soláthraíonn Gaelchultúr agus dreamanna eile cianfhoghlaim bheo sa teanga.

Cén sórt acmhainní teicneolaíochta a bheidh ag pobal na Gaeilge sa todhchaí? Chuala mé léacht thar a bheith suimiúil le Ciarán Ó Cofaigh ón gcomhlacht scannánaíochta Rosg ina ndearna sé cur síos ar na féidearthachtaí a bhaineann le Réaltacht Fhíorúil agus an Ghaeilge.

Amach anseo, is dócha go mbeidh foghlaimoír i Meiriceá in ann “suí síos” (mar dhea) agus cupán caife a fháil le cainteoir dúchais i gConamara, nó agallamh a dhéanamh le Rónán Mac Aodha Bhuí in aice leis i stiúideo fíorúil, an bheirt acu ar chóras HoloLens nó Oculus Rift!

Tá áit lárnach ag an nGaeilge i mo shaolsa, agus tá mé cinnte go ndéarfadh go leor daoine eile ar fud an domhain an rud céanna. Ní caitheamh aimsire é seo dúinn. Ba mhaith linn páirt iomlán a ghlacadh i saol na Gaeilge mar theanga bheo. Ba mhaith linn obair fhiúntach a dhéanamh ar son na cúise. Ba mhaith linn páistí a thógáil leis an teanga. Tá filí, ceoltóirí, scoláirí, múinteoirí, teangeolaithe agus ríomhchláraitheoirí inár measc, agus creidimse go gcuirimid go mór le saibhreas agus ilghnéitheacht phobal na Gaeilge. Bígí ag caint linn!

Tá Kevin Scannell ina Ollamh le Matamaitic agus Ríomheolaíocht in Ollscoil San Louis, Missouri